

54. rész

Mottó:

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra... amely soha nem hagyta magát legyőzni

Rákóczi Ferenc elhagyja hazáját, a magyar fejedelem emigrációja és halála

Rákóczi Ferenc Lengyelországban

Rákóczi Ferenc, Bercsényi Miklós, továbbá néhány magyar főúr és nemes visszautasította Bécs ajánlatát. Ez abban állt, ha leteszik a hűségesküt, akkor megtarthatják birtokaikat, nemesi kiváltságaikat. Rákóczinak a felvidéki, zempléni, szatmári, beregi birtokai megtartása ellenében még le kellett volna mondania erdélyi fejedelmi címéről is. Igaz, ennek fejében visszakapta volna Bécsben élő gyermekeit. Rákóczi történelmi nagysága, kikezdzhetetlen hűsége hazájához, a nyolc éven át irányított függetlenségi harc arra a döntésre vezette, hogy nem alkuszik meg a Habsburgokkal. Ne feledjük, hogy nagy elődei (Zrínyi Miklós, Zrínyi Péter, I. Rákóczi Ferenc, Zrínyi Ilona, Thököly Imre) emlékét is felednie kellett volna, akik kivétel nélkül Bécs áldozatai voltak. Többek között ezért is vállalta a száműzetés keserű kenyerét, ám soha nem mondott le hazája felszabadításáról, Erdély függetlenségének kivívásáról.

Habsburg III. Károly (1711-1740) portréja /ismeretlen festő/. Az új király koronázása a pozsonyi koronázó dómban 1712. május 22-én. Uralkodásának ideje azonban már 1711. április 17-én kezdődött

Sokan – már a kortársak, de az utókor elemzői közül is néhányan – menekülésnek tartották Rákóczi Lengyelországba távozását. Nem fogadhatjuk el ezt a nézetet, hiszen egész életét hazája Bécsből való felszabadításának szentelte. Sokkal hihetőbb, hogy Lengyelország volt az a hely, ahol megpróbálta, megpróbálhatta újraéleszteni a szabadságharcot. Reménytel töltötte el, hogy 1711. május 12-én Jaworówban (a Jaroslawtól keletre fekvő lengyel város ma Ukrajna része) találkozott I. Péter orosz cárral, aki nagy tisztelettel fogadta a fejedelmet. Ezzel szemben a nyugati nagyhatalmak már lemondtak a magyar szabadságharc támogatásáról, mi több, Rákóczit egyszerűen lázadónak tartották. Különösen felháborította a kuruc vezért XIV. Lajos elfordulása a magyarok ügyétől, hiszen azt, míg érdeke volt, oly lelkesen támogatt. Az is igaz, hogy az oroszoknak pedig nagyobb gondja volt a svédekkel és a törökökkel kiújult konfliktus kezelése, mint Magyarország szabadságharca. Bár Rákóczinak kétszer is felajánlották a lengyel koronát, amit I. Péter cár is támogatt, a vezérlő fejedelem ezt nem fogadta el. Danckában (Gdansk) élt inkognitóban, *Sáros grófja* néven. Rákóczi nem ismerte el a szatmári békét. Arra hivatkozva, hogy Bécsben eltitkolták I. József halálát, akinek nevében aláírták a békét. (Ebben az időben már III. Károly ült a magyar trónon.) 1711 nyarán már mindegyik érintett európai uralkodó tudta, hogy a magyarok szabadságharca elbukott.

Az új király 1712-ben országgyűlést hívott össze, amelyen a császár hűségére tért magyar nemesek szentesítették a Habsburgok akaratát. (Az 1712. évi országgyűléshez kapcsolódik *Korponayné Géczy Julianna* története, amelyet Jókai Mór *A lőcsei fehér asszony* című regényében örökített meg.) A lengyelországi tartózkodás helyszínei a menekülők, s bujdosók szétszóródásának helye és időszaka volt. Rákóczi a Sáros grófja címet azért használta, mert így nem kellett

fejedelmi udvart fenntartania az egyre fogyatkozó pénzből. A lengyelországi bujdosók nagy részét hazaküldte, így azt a hatvan nemes ifjút is, akiknek boldogulását a szülőföldjükön biztosabbnak látta. Sokan azonban nem mertek, nem mehettek haza, ezért szétszóródtak Európa számos országába. Életüket, sorsukat jól kifejezi a bujdosóénekek egy strófája:

„Harcoltam én a hazáért, / Istenért és szabadságért!

Búval eszem most kenyerem, / Bujdosó lett énbelőlem.”

Gdansk (Dancka) a 18. században, ahogy Rákóczi is láthatta a tengerparti házakat

Rákóczi és maroknyi kísérete csak nagy nehézségek árán tudta elhagyni Lengyelországot. Vele tartott többek között Vay Ádám és az ifjú Mikes Kelemen. Végül Rákóczi a Szent György névre keresztelt angol kereskedelmi hajó kapitányával egyezett meg abban, hogy Nagy-Britanniába szállítja őket.

Rákóczi Ferenc útja Nyugat-Európába

Az 1712. november 9-én, a danckai kikötőből kifutó hajó a Balti-tengeren erős viharba került. A tenger viszontagságaihoz nem szokott Rákóczi már felkészült arra, hogy a hajó elsüllyed. A római katolikus liturgia szerint felkészült a halálra, elfogadta Isten akaratát. A vihar azonban néhány nap múlva elállt, s a Szent György hajó megkerülve Dániát, az Északi-tengeren haladva kikötött az angliai Hull kikötőjében. Szégyenteljes jelenetre kerül sor, amikor a demokrácia őshazájában, az 1707. május 1-jén megalakult Nagy-Britannia földjére a kuruc szabadságharc hőse, vezetője nem tehetette a lábát. (Anglia és az általa már korábban meghódított Wels szövetségre lépett Skóciával. A három ország egy államba egyesült. Így jött létre *Nagy-Britannia Királysága*. Írország egy része csak később

lett Nagy-Britannia része.) Az uralkodó ebben az időszakban *Stuart Anna királynő* volt, aki engedett a bécsi udvar tiltakozásának. Rákóczit lázadónak és nem a hazája szabadságáért harcoló nemzeti hősnek tekintette. A teljesség kedvéért hozzá kell tenni, hogy a hollandiai Utrechtben ekkor zajlottak a spanyol örökösödési háborút lezáró tárgyalások. A békeszerződés sikerét jelentősen zavarta Rákóczi megjelenése Nyugaton.

II. Rákóczi Ferenc és kíséretének emigrációs útvonala

Az angolok Rákóczit Franciaországba irányították, s ezt segítő még egy hajó is a rendelkezésére bocsátottak. A magyarok 1713. január 13-án vitorlát bontottak, s elindultak a francia partok felé. A La Manche csatornán támadt vihar újra veszélybe sodorta Rákóczi és társai életét. A kalandos utazást követően Dieppe mólóján értek francia partot. Innen a magyarok Rounba utaztak, ahol Normandia kormányzója, *Luxemburg herceg* fogadta a menekülteket. 1713. február 12-én, Versailles-ban pedig maga a király, XIV. Lajos látta vendégül Rákóczit és kíséretét. A valaha fényes és gazdag francia udvar a 18. század első évtizedeiben a sok háború és a nemesség pazarló életmódja következtében eladósodott. A pompa és a Napkirályhoz méltó gazdagság már csupán felszínes volt. A hanyatlás jelei, az egyre növekvő adósság rányomta bélyegét a párizsi nagyhatalmi létre. A feudális Franciaország általános válságban volt, egyedül a bankárok lehettek elégedettek.

A Tulieriák kertje Párizsban, amilyenek már Rákóczi is láthatta a 18. század elején (wikipédia)

A magyar fejedelmet a párizsi udvarban sokan kedvelték. Annak ellenére, hogy a franciák politikai céljának nem kedvezett a volt szövetséges jelenléte. A mindenkivel kritikus *Saint-Simon* például ezt írta róla: „*Bölcs, szerény, mértéktartó ... jóságos és értelmes, nagyon udvarias, de eléggé megválogatja kivel áll szóba. ... sok benne a méltóság, anélkül, hogy modorában bármi is éreztethetné a dicsőséget. ... Rendkívül tisztességes, egyenes, igaz, s a végsőkig bátor ember.*” Az utrechti béke megkötése után Rákóczi személyesen találkozott XIV. Lajossal, de a megbeszélésük nem vezetett eredményre. A Napkirály sem vállalta az ellentétet Béccsel, tekintettel arra, hogy a francia-osztrák béketárgyalások így is csak akadozva haladtak. Jellemző, hogy a békekötés szövegében a kurucok szabadságharcát, továbbá Rákóczi nevét meg sem említették. Az eddig még csordogáló pénzforrások is elapadtak, Rákóczi is csak egy kisebb összegű évjáradékhoz jutott hozzá. A Lengyelországban maradt magyar menekültek még nyomorúságosabb helyzetbe kerültek, élükön Vay Ádámmal. Közben, 1714-ben Szepes vármegyében a nyomor, a fokozódó elnyomás miatt felkelés bontakozott ki, amelyet a császáriak vérbe fojtottak. Vezetőiket kivégezték, *Czelder Orbánt* pedig középkori módon felnégyelték. (Úgy látszik, a Habsburgok nem tanultak a még csak 27 évvel korábban történt eperjesi vérfürdőt követő nemzetközi felháborodásból.)

A francia udvarban a fejedelem neve is besározódott. Kiderült, hogy a magyar kíséret számára bérelt palotában a francia tisztok – akik segíteni akartak a kuruc vezetők anyagi helyzetén –, tiltott szerencsejátékot folytattak. Tovább romlott az emigránsok sorsa, amikor 1715. szeptember 1-jén meghalt a Napkirály. Rákóczi számára ez tragédia volt, hiszen a király személye védelmet nyújtott számára, s most még ez is megszűnt. A rendőrség eljárást indított Rákóczi kíséréte ellen, aminek az lett a vége, hogy el kellett hagyniuk a párizsi Hotel de Transylvanie-t.

Rákóczi Grosbois-ban

Az élénk párizsi élet után Rákóczi a nyugalmat, a magányt választotta. Ezt a számára nem szokatlan életformát a vallásos hitében megingathatatlan Rákóczi egy erdő mélyén álló kolostorban, Grosbois-ban találta meg. A csöndes, elmélkedő hitéletet követő kamalduli szerzetesek nem csak menedéket, de lelki testvériséget is nyújtottak a magyar fejedelemnek. A 16. században élő *Jansen püspök* tanításából alakult ki a janzenista irányzat, amivel Rákóczi már korábban megismerkedett. A szigorú erkölcsiségre, az elmélyült lelki életre, az isteni kegyelemre épülő tanok jelentősen segítették Rákóczit abban, hogy eddigi zaklatott életét nyugodt mederbe terelje. Ez azonban nem jelentette azt, hogy elfordult volna a világtól. Bejárt Párizsba, támogatta az ott maradt bujdosókat, különösen a fiatalok útját egyengette nagy szeretettel. Neki köszönhető, hogy a főgenerális fia, *Bercsényi László* fényes karriert futott be Franciaországban. Megalapította a francia huszárságot, s a francia hadsereg egyik ezrede mai napig Bercsényi nevét viseli. A fejedelem itt, Grosbois-ban kezdett hozzá *Vallomásai* megírásához, s itt vetette papírra az *Emlékiratok* című másik fontos művét is. Alkalmasabb környezetet, helyet nem is találhatott volna, hiszen itt talált rá a magányra és az elmélyülésre. A Párizstól mintegy 23 kilométerre fekvő *Yerres* falu melletti kamalduli kolostorban bérelt magának házat, ahová a francia király halála után végleg visszavonult. A jezsuita nevelésben részesült Rákóczinak komoly önvizsgálaton kellett átmennie ahhoz, hogy elfogadja a jezsuiták világias, harcias, az ellenreformáció élharcosainak számító szerzetesrenddel éppen ellentétes kamalduli felfogást, életrendet.

A ház Grosbois-ban, amit Rákóczi bérelt a szerzetesektől (egy 1830 táján készült kép alapján.) A magyarországi kamalduli rend kolostora Majkon

Tudni kell, hogy a magyarországi kolostor világi és egyházi vezetői minden esetben részt vesznek a franciaországi Yerres-ben a Rákóczi emléket ébren tartó megemlékezéseken.

A Majkon felavatott emléktábla arról tanúskodik, hogy a száműzött Rákóczi, bár kénytelen volt elhagyni hazáját, a szíve, történelmi tette, emléke visszatért Magyarországra, egyetlen hazájába

Száműzetés Törökországba

Amikor Rákóczi és a még vele maradt kis létszámú kísérete 1717. szeptember 16-án *Marseille-ban* hajóra szállt, titkon remélték, hogy később még hazatérhetnek hazájukba, Magyarországra. A francia udvar örült a volt szövetségesei távozásának, mert Rákóczi már súlyos teher volt Párizs számára az osztrákokkal kötendő béke megkötésében. A negyven főből álló magyar menekültek Spanyolország érintésével 1717. október 10-én kötöttek ki a törökországi *Gallipoliban*. Jóllehet a törökök Rákóczit ünnepélyes fogadtatásban részesítették, arról azonban hallani sem akart a Porta, hogy katonai támogatást nyújtson a magyaroknak. Igaz, hogy a Magyarországra behatoló török-tatár seregben kurucok is harcoltak, de ez már csak rontotta Rákóczi esélyeit. Hiszen a lakosság csak a tatárok által okozott rablást, pusztítást szenvedte el. A kis létszámú kuruc csapatok nem voltak képesek a szabadságharc újraélesztésére. Az Oszmán Birodalom maradványai már csak annyi katonai erővel bírtak, hogy megakadályozzák a Habsburgok további előre nyomulását a Balkánon. Ilyen feltételek mellett kötötték meg 1718. július 21-én a *pozsareváci békét*. (A mai Szerbia középső részén fekszik.) A Porta becsületére legyen mondva, hogy Bécs éveken át tartó követelésére sem adta ki a bujdosókat. A szultán csupán annyit tett, hogy Rákóczit és kíséretét nem Isztambulban, hanem az ahhoz közeli *Jenikőjben* helyezte el. *III. Károly* császár azonban további aknamunkát folytatott a magyarok ellen. A Habsburg udvar végül elérte, hogy a Porta 1720. április 16-án a távoli *Márvány-tenger* partján, *Rodostóban* (ma Tekirdag) helyezte el Rákóczit és társait.

Rákóczi és a magyar emigráció ebédlőháza Rodostóban. A rodostói ház ma múzeum, amit a magyarok sűrűn felkeresnek és koszorúznak

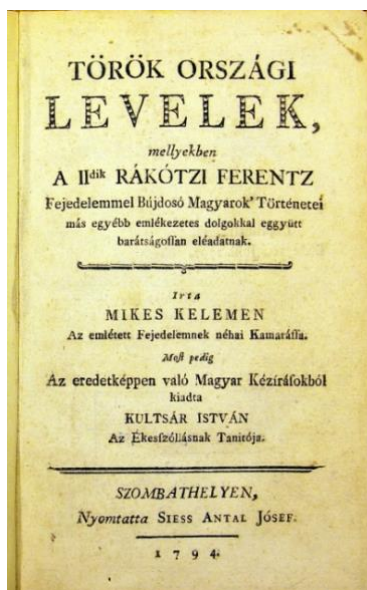

Rákóczi rodostói házának mását Kassán építették fel. A fejedelem egész alakos szobra 2006-ban került a múzeum elé

Kis idő elteltével Rodostóba költözött *Bercsényi Miklós*, továbbá felesége *Csáky Krisztina*, *Forgách Simon*, *Esterházy Antal*, *Csáky Mihály*, *Sibrik Miklós*, *Zay Zsigmond* és még néhány társuk. Találó lehet a főúri társakra *Mikes Kelemen* azon mondása, mely szerint: „*énnekem semmi okom nem volt hazámból kibujdosni, csak az, hogy nagyon szerettem a fejedelmet.*” A fejedelem mellé költöző *Bercsényi* találó anagrammával jellemezte Rodostót, amikor *Ostorod*-ra keresztelte. Rodostó örmények lakta városnegyedében a magyar bujdosók egyszerű, hétköznapi életre rendezkedtek be, amire a fejedelem életvitele meghatározó lehetett. Idézzük ismét *Mikes Kelemen* leírását: „*Reggel hatodfél órakor a dobot megütik, akkor a cselédeknek fel kell kelni, s készen lenni hat órára. Hat órakor dobolnak és akkor a fejedelem felöltözik. Azután kávét iszunk és dohányzunk. Amikor az óra háromfertály nyolcra ér, akkor elsőt dobolnak misére, nyolckor a másodikat, és kis idő múlva harmadikat dobolnak. Ekkor a fejedelem misére megyen, mise után*

a maga házára megyen és ki-ki ahová tetszik. Tizenkettőfél órakor megütik a dobot ebédre és tizenkét órakor asztalhoz ülünk és törvényt teszünk a tyúkokra. Harmadfél órakor a fejedelem csak magányosan a kápolnába megyen és ottan van három óráig. Mikor az óra háromfertály ötre, akkor elsőt dobolnak estvéli imádságra, öt órakor másodikat, és egy kevés idő múlva harmadikat – akkor a fejedelem kápolnába megyen és azután ki-ki eloszlik. Vacsorára hetedfél órakor dobolnak. A vacsora nem tartván sokáig, nyolc órakor a fejedelem levetkezik, de leggyakortább le nem fekszik még akkor, és reggel, ha szinte hat órakor öltözik is fel, de éjféle két órakor felkel.”

Rákóczi napi életéhez hozzátartozott az írás, olvasás, majd délután fűrt, faragott, esztergályozott, legtöbbször bútorokat készített.

Mikos Kelemen. 19. századi ismeretlen festő műve egy 18. századi ismeretlen mester után. Rákóczi életének, terveinek gazdag forrása a Törökországi levelek 1794. évi kiadása. Mikos Kelemen mellszobra Vaján, a múzeum kertjében

Sokan azonban nem bírták ezt az életmódot. Különösen a fiatalok, akik közül többen jelentkeztek Bercsényi László huszárezredébe, amit a gróf Franciaországban szervezett. A fejedelem bármennyire is visszavonultan élt, eredeti terveit nem adta fel. Figyelemmel kísérte az európai politikai életet, s bízott egy Ausztria elleni francia-orosz koalíció megalakulásában. Lesújtó hír érkezett Párizsból, amikor 1722. február 18-án egy apácakolostorban elhunyt a fejedelem hitvese, *Sarolt Amália*. Ezekben az években Rodostóban is sokan meghaltak, aratott a halál a száműzött magyarok sorában. A pestis, a sok szenvedés, nélkülözés, a honvágy, a céltalanság örölte fel a bujdosókat. A Bécsből érkező politikai hírek is rombolták a rodostói közösséget. Az 1722-1723. évi pozsonyi országgyűlésen elfogadták a *Pragmatica Sanctiót*, ami nem csak a leányági

örökösödés jogáról döntött. A magyar történelem tragikus pillanata következett be, amikor az országgyűlésen részt vevő magyar nemesség lemondott országa függetlenségéről. Arról a függetlenségről, amiért Rákóczi Ferenc nyolc évig harcolt, amiért emberek ezrei haltak meg, s a lemondás majd soha nem látott nyomorba döntötte az országot. Tetézte a tragikus események sorát, hogy 1725. november 6-án Bercsényi Miklós is távozott az élők sorából. A komor évekbe, testi és lelki fájdalmak sorába egy kis vigaszt hozott, amikor 1727 júniusában fia, *Rákóczi György* meglátogatta édesapját. Az ekkor már 26 éves fiatalember minden cél nélkül hol Bécsben, hol Párizsban, hol Rodostóban bukkant fel. Apja mellett sem bírta sokáig, néhány hónap elteltével szinte elmenekült a kopár, unalmas Rodostóból, s visszatért Párizsba. Itt álnéven (*Terislaw gróf*) élt, majd 1742-ben a szultán hívására ismét Törökországba utazott. A Porta arra akarta felhasználni, hogy foglalja el Erdély fejedelemségének trónját, de azt visszautasította. Visszatért Párizsba, s ott 1756 nyarán elhunyt. Ezzel kihalt a Rákóczi család fejedelmi férfiága.

Rákóczi Ferenc fiai. Rákóczi József (1700-1738) és Rákóczi György (1701-1756)

Még az öccsénél is sivárabb, eseménytelen életet élt József. Bécsben a léha, ősei múltját elfeledő életmódra nevelték. Szicíliában kapott birtokot, hogy minél távolabb legyen családjától, szülőföldjétől. Rákóczi József apja után felvette a „munkácsi herceg” címet. Egy évvel később a szultán Törökországba hívta, hogy Erdély trónjára ültesse. Ezt sem ő, sem később bátyja sem fogadta el. József 1736-ban – apja halála után egy évvel – Rodostóba érkezett. A Porta katonai segítséget nyújtott Rákóczi fiának, aki egy kis létszámú haderő élén eljutott Erdély határáig. Ősei földjére azonban már nem tudott bejutni. A katonai akcióban részt vett Mikes

Kelemen is, aki ekkor látta utoljára a Kárpátok vonulatát. A kínzó honvágy aztán egész további életére rányomta bélyegét. A török azonban nem gondolta komolyan a Rákóczi-fiú visszatérését a magyar földre, hiszen közben is Béccsel tárgyalt a magyarok háta mögött. Rákóczi József a Fekete-tengerhez közeli *Cernavodában* (ma Románia) megbetegedett és 1738-ban meghalt. A bujdosókat nagyon elkésérítette, hogy a nagy tehetséggel, hittel, a magyarságért életét is feláldozó fejedelemnek ilyen szerény képességekkel rendelkező utódai voltak. Joggal írta Mikes Kelemen „... szomorúan kell nézniünk az atya és a fia között való nagy különbséget. Igen messze esett az alma a fájától.”

A fejedelem halála

Húsz évvel a szabadságharc bukása után még mindig élt a remény a rodostói bujdosók élő tagjaiban, hogy a Habsburg-igát le lehet rázni. 1733-ban a lengyel király (*II. Ágost*) halála után egy újabb örökösödési háború volt kibontakozóban. Az európai uralkodók számítottak Rákóczi színre lépésére is, de aztán a politikai boszorkánykonyhában minden hamvába holt. Ráadásul a fejedelmet ismét elárulták, hozzá méltatlan emberek vették körül. Csak nehezen sikerült tisztázniá ártatlanságát. Mind ez a személyes csalódás, mind Magyarországnak kilátástalan helyzete, mind a honvágy kínzó fájdalma megviselték az ötvenkilencedik évében járó fejedelmet.

Rákóczi Rodostóban (Grimm Dezső litográfiája)

A vezérlő fejedelem 1735 tavaszán már nagyon gyöngé volt, sokat betegeskedett. Mikes Kelemen, a pótolhatatlan rodostói krónikás jegyezte le, hogy Rákóczi még április első napjaiban is esztergáján dolgozott, de már annyira erőtlén volt, hogy Virágvasárnapon a templomba sem tudott elmenni. Húsvét előtti nagypénteken a hajnali órákban papjától felvette az utolsó kenetet. Hajnali három óraker pedig bekövetkezett a tragédia: „*Végtire szegény ma 3 óra után reggel, az Istennek adván lelkét, elaluvék, mivel úgy holt meg, mint egy gyermek.*” Eltávozott az élők sorából nemzetünk nagy fia, akinek még halála is erős hitéről, a feltámadás reményéről, a halhatatlanságról tanúskodik. Hiszen a keresztények nagypénteken Krisztus kínszenvedésére, keresztre feszítésére emlékeznek. Az ilyen esetekre mondhatjuk, hogy semmi sem történik véletlenül. Rákóczit a magyarok még évtizedekkel később is „visszavárták”, hittek abban, hogy újra eljön és népe élére áll. Népszerűségét nem rangja, híre, történelmi neve, hanem embersége, igazságossága, kitartása alapozta meg. (Hozzá hasonló, „örök életű” történelmi személyiségeink voltak *Szent László, Mátyás király* továbbá a néplélekkel szintén azonosulni képes *Kossuth Lajos*, vagy nagy költőnk, *Petőfi Sándor*.)

A Szent Benedek-templom oltárképe Isztambulban. Rákóczi Ferenc 2010-ben felavatott mellszobra Yerres-ben (Grosbois) Fotó: mult-kor-hu

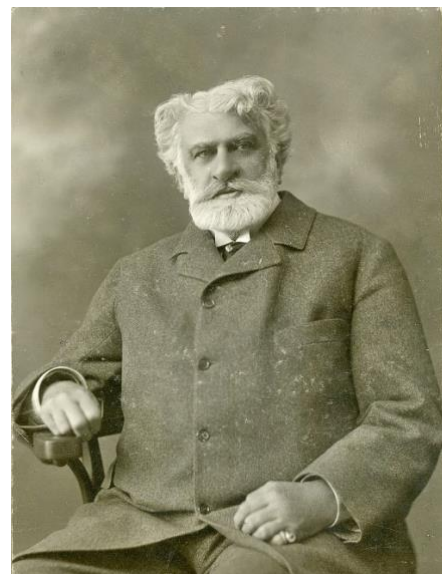
Holttestét a hű bujdosótársa, Mikes Kelemen a Porta engedélyével 1735. július 6-án Isztambulba vitte és az ottani jezsuiták a birtokukban levő Szent Benedek-templomban helyezték el. Teljesült Rákóczi végakarata, amikor édesanyja, Zrínyi Ilona mellett aludhatta örök álmát. Szívét Franciaországban, Yerres-ben a kamalduliak templomában – a Grosbois-i évek emlékére – helyezték el. (A fejedelem szívét tartalmazó szelence az 1789-es templomromboló francia forradalom idején eltűnt.) A francia kisváros lakói és vezetői azonban a mai napig

megemlékeznek a magyar fejedelemről és koszorúikkal, ünnepség tartásával tiszteletüket róják le a Rákóczi téren álló emlékműnél.

Mikes Kelemen közbenjárására testének belső részeit Rodostóban, a görög templomban temették el. Az isztambuli sírról először az 1848/1849. évi szabadságharc Törökországba menekült magyarjai, majd a fejedelem emlékét kutató tudományos expedíciók adtak hírt. Hosszas előkészítő munka, illetve évekig elnyúló tárgyalások eredményeként a kuruc száműzöttek hamvai végre hazatérhettek magyar földre.

Rákóczi tovább él ...

A lengyelországi és törökországi bujdosók sorra, mind meghaltak. A hűséges társ, az élete utolsó percében is Zágon után epekedő Mikes Kelemen 1761-ben távozott az élők sorából. Feljegyezték, hogy az utolsó kurucot, *Horváth Istvánt* 1799-ben, a hírek szerint 120 éves korában érte a halál. A kiegyezést követően újra lehetőség kínálkozott a nemzeti érzelmek kifejezésére. A Turinban még élő Kossuth Lajos személye mellett egyre jobban kibontakozott Rákóczi Ferenc emlékének felidézése is. A két szabadságharcot egyre többen és egyre sűrűbben emlegették, ami természetesen Bécs ellenszenvét váltotta ki. A Rákóczi-kultusz megteremtésében élen járt *Thaly Kálmán* költő, író, aki éveket áldozott a fejedelem történelmi szerepének megörökítésére. (Tevékenysége még akkor is nagy jelentőséggel bír, ha tudjuk, hogy néha elragadta a jószándékú fantáziálás.)

Thaly Kálmán (1839-1909) fiatalkori képe (Grimm Vince litográfiája). Thaly Kálmán Ocskay Lászlóról írt műve. Thaly Kálmán időskori fényképe (Erdélyi Mór felvétele)

A magyar virtusra is szükség volt ahhoz, hogy a nagy tervet siker koronázza. Rákóczi és bujdosótársai hamvait nagy ünnepségek közepette 1906. október 29-én Kassán, a *Szent Erzsébet székesegyházban* helyezték végső nyugalomra. Nem tudhatták szegény magyarok, hogy egy évtizeddel később a színpalak mögött már eldőlt Kassa és számos más város, a Kárpát-medence emlékhelyeinek sorsa, hogy a Történelmi Magyarország ezeréves határai megszűnnek, amit aztán 1920. június 4-én szégyenteljes módon véglegesítettek.

Az Isztambulból a Fekete-tengeren hajón érkező koporsókat *Constantából* kiindulva különvonat szállította Magyarországra. A vonat 1906. október 26-án *Orsovánál* gördült át a magyar határon. (Talán nem volt véletlen, hogy éppen ott, ahol Kossuth és társai 1849-ben elhagyták Magyarországot.) A szerelvény a *Karánsebes-Lugos-Temesvár-Szeged-Kiskunfélegyháza-Kecskemét-Nagykőrös-Cegléd* útvonalon haladva, 1906. október 28-án a reggeli órákban futott be a Keleti pályaudvarra. Az állomások feldíszítve, harangzúgás közepette fogadták a bujdosók hamvait, miközben ünnepi beszédekkel köszöntötték hazánk jeles fiát. A koporsókat a *Szent István Bazilikában*, míg az evangélikus *Thököly Imre* hamvait a *Deák téri* templomban ravatalozták fel.

A Rákóczi hamvait szállító hintó a budapesti utcákon

Estére visszaszállították a koporsókat a Keletibe. Onnan a *Gödöllő-Hatvan-Füzesabony-Miskolc-Szerencs-Sárospatak-Sátoraljaújhely* vasútvonalon haladva, október 29-én reggel érkezett meg a vonat Kassára. Az első kocsiban II. Rákóczi Ferenc, a másodikban Zrínyi Ilona és Rákóczi József, a harmadikban Bercsényi Miklós és Csáky Krisztina, a negyedikben Thököly Imre, Esterházy Antal, Vay Ádám és Sibrik Miklós földi maradványai utaztak. Rákóczit és hozzátartozóit Kassán, Thököly Imrét Késmárkon, Vay Ádámot pedig Vaján helyezték örök nyugalomra.

Különösen Zemplénben – Rákóczi földjén – került sor megindító ünnepségekre, őszinte tisztelgésekre hazánk nagy fiának emléke előtt. Azokon a településeken,

ahol annak idején Rákóczi megfordult, emléktüzeket gyújtottak. A dalárdák a tárogatók megindító hangja kíséretében kuruc nótákat énekeltek.

A kassai Szent Erzsébet-dóm sírkápolnája, amit 1906-ban építettek. Középen, a nagy szarkofágban II. Rákóczi Ferenc, mellette édesanyja, Zrínyi Ilona és a fejedelem idősebb fia, Rákóczi József maradványait helyezték el. A bal oldalon Sibrik Miklós ezredes, a másik oldalon Esterházy Antal koporsója látható. A negyedik koporsóban Bercsényi Miklós és felesége, Csáky Krisztina nyugszik

Majd a tüzek kialudtak, az énekszó egy időre elhalkult, de az emléktárgyak, szobrok, épületek, Rákóczi-fák, intézmények, kiállítások a mai napig hirdetik és őrzik népünk nagy fiának emlékét, történelmi nagyságát.

(Folytatjuk)

Bánhegyi Ferenc